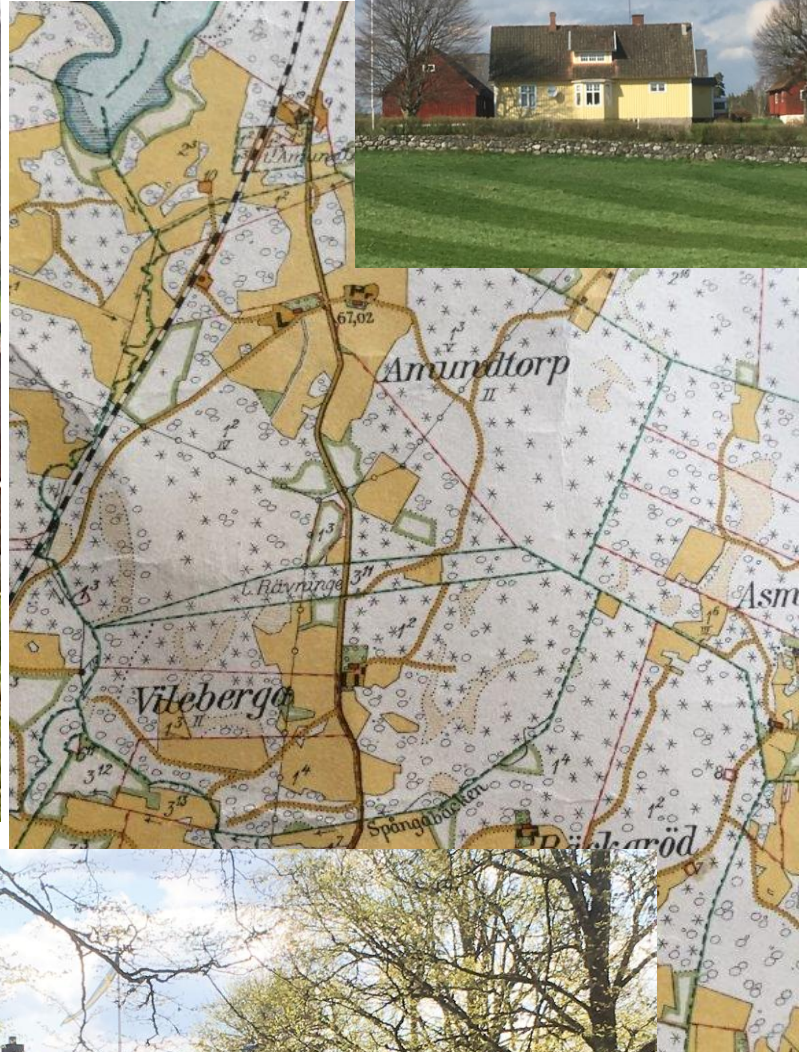

Hästveda Hembygdsförening

Byavandring i Amundtorp och Vileberga 16 juni 2018

Inledning

Amundtorp och Vileberga är två byar i Hästveda, Hässleholms kommun. Aktivitetsgruppen i Hästveda Hembygdsförening har inför denna byavandring hämtat information från dem som idag bor i Vileberga och Amundtorp eller som har bott där tidigare och vi har sökt information genom kontakter, skriftliga uppgifter och kartor. Vi har fått rikligt med information från personer som tidigare bott på ett par av gårdarna, Lisbet Thölén, f. Frennesson och Brita Svensson, f. Larsson och Kerstin Malmqvist, f. Larsson. Dessa har gett oss foton och annan intressant information och Karin Persson i Rävninge har gett oss några äldre foton med anknytning till Amundtorp, vilket vi vill uttrycka vår stora uppskattning för. Stefan Sundgren har tagit de nutida bilderna och bistått oss med att lägga in bilderna i informationshäftet. Vi kan inte utesluta felaktiga uppgifter i detta häfte med uppgifter om Amundtorp och Vileberga och det ger självfallet inte någon fullständig bild. Vi är tacksamma om läsare som finner felaktiga uppgifter hör av sig till oss.

För aktivitetsgruppen

Lennart Nilsson

Bengt Persson

Inga-Brita Östenson

Innehållsförteckning

Amundtorp	4
Byn Amundtorps äldre historia	4
Amundtorp Jordrevningsprotokoll 1671	4
Uppgift ur kyrkböckerna i Hästveda om Amundtorp	5
Laga skifte i Amundtorp	6
Fastigheterna i Amundtorp år 2018	6
Amundtorp 1:2	6
Amundtorp 1:3	9
Kvarnar i Amundtorp och Vileberga	12
Vileberga	15
Vilebergas äldre historia	15
Jordrevningen 1671 i Vileberga	15
Ur kyrkböckerna om Vileberga	16
Fastigheten i Vileberga år 2018	16
Karta över Amundtorp och Vileberga	20

Amundtorp i Hästveda socken, Hässleholms kommun

Amundtorp är beläget närmast söderut från Hästveda och bestod i äldre tid av en gård som länge hyste två olika brukare, senare uppdelad i två gårdar med likvärdig storlek. Hela arealen för Amundtorp var vid kartläggningen år 1932 c:a 129 hektar. Västra gården ägde dessutom ett c:a 16 hektar stort markområde inom Hästveda by, beläget mellan gården i Amundtorp och Lilla sjö (Lillsjön). Därmed blev västra gården den största.

Ortnamnet Amundtorp finns på fyra andra ställen i Sverige, alla belägna i Västergötland. Snarlika namn som t.ex. Amundtorp finns på flera platser.

Byn Amundtorps äldre historia

Enligt *"Skånes ortnamn del 23 Östra Göinge härad"* (2014) är tidigast kända dokument från år 1411, då det skrivs Hamuthorp i Hestwide sogen. Gården tillhörde då under den danska tiden adeln och brukades av lejbönder, även kallade frälsebönder(arrendatorer).

Omkring år 1570, då "Lunds stifts landebok" upprättades, ägdes gården av Byrge Trolle till Lillö och bondens namn var "Ormer i Amundtorp".

I en skattemantalslängd från 1584 nämnes "Ormme i Amindtorp" bland lejbönder och Thue i Amindtorp som gårdman.

År 1600 begärde ägaren till Mölleröd vid Finja, Beate Ulfeldt, att få byta sig till en kronogård vid Finja mot att hon bl. a. avstod äganderätten till Amundtorp. Danska kronan blev efter bytet ägare till Amundtorp och bönderna därmed kronoarrendatorer. Självägande s.k. skattebönder blev de inte förrän på 1700-talet.

Amundtorp var 1651 enligt *Decimantboken* en gård, som ägdes av kungen, d v s ett kronohemman men hade två brukare, Niels Thuressönn och Ormer Thruelssönn.

Amundtorp Jordrevningsprotokoll 1671

Då svenska myndigheter 1658 övertagit Skåne gjordes en genomgång av alla gårdar och en värdering som protokollfördes, kallad jordrevningen (revning= mätning). I dessa protokoll ges upplysningar om gårdarna och varje gård i en by tilldelades år 1684 ett grundnummer, som fortfarande i många fall finns med i nutida fastighetsbeteckningar.

Ur Amundtorp Jordrevningsprotokoll hämtas: Giermun Ormersson efter gamla jordeboken kronohemman. Ryttahemman som och har Inkvartering i gården och utan bruk. Av landgillet bekommer Hästveda kyrka 1 lispund smör årligen och ingen åtkomst finnes utan refereras gammal hävd. (Kyrkan hade ingen bevarad handling som bekräftade att landgille skulle utgå från Amundtorp).

År 1671 var brukarna i Amundtorp Nils Persson och Ormar Trulsson med 1/2 mantal vardera. Detta nedsattes till 3/8 mantal eller 3/4 mantal för Amundtorp som helhet.

Jordmånen till åker är sand och mulljord med sten. Ängen är kärr och mossvall.

Nils Persson delar kvarn med Påarp.

”Een Qwarn allena för Ormar”.

Part uti Lilla Sjö av ringa fiske.

Bokskog till ”30 swijns ållon. 1 ollonswijn till Cronan när ållon ähr”.

Mulbetet ringa, ingen beteshage.

Avgifter till prästen, klockaren m.m.

Nils Persson var gift med Pernilla Sönesdotter. Ormar Trulssons hustru var Svenborg Oredsdotter.

Under 1680-talet nämns Per Nilsson och Truls Ormarsson i Amundtorp.

Uppgifter från kyrkböckerna i Hästveda om Amundtorp

Kyrkböcker finns bevarade från 1690, där man kan finna uppgifter om födelse och dop, vigslar, dödsfall och begravning. Från år 1811, då även husförhörslängder börjar föras, kan man få en tydligare bild av vilka som bodde i varje by, gård eller torp. I tingsrätternas handlingar kan man få uppgifter från mantalslängderna.

Den första noteringen från Amundtorp är att år 1690 döptes Pers barn i Amundtorp (fadern var säkert Per Nilsson). Under 1600-talets sista decennier är det Per Nilsson och Truls Ormarsson som är lejbönder i Amundtorp. Truls Ormarsson och hans hustru Elsa fick barn som döptes 1691 (Pehr), 1694 (Svendborg), 1697 (Anna) och 1700 (Pernilla). Det var vanligt att lejböndernas arrende gick från far till son.

Genom att studera kyrkböckernas anteckningar om födelse och dop har det gått att få namnen på några av dem som var lejbönder i Amundtorp i slutet på 1600-talet och början av 1700-talet, ibland med svårläst text och vi har inte någon fullständig redovisning för denna tid, men här följer några exempel.

År 1701 är Jon Trölsson bonde i Amundtorp, gift med Anna Månsdotter och de får barn 1701 och 1704.

År 1705 är Erick Nilsson bonde i Amundtorp med hustrun Tyre Pährsdotter. De får många barn under åren 1705 -1728. Barnens namn: Inger, Hans, Nils, Pär, Åke, Erick, Olof, Pernilla.

År 1715 är Gammal Åkesson bonde i Amundtorp med hustru Svendborg Trölsdotter. De får 1715 dottern Karna, 1719 dottern Lusse, 1721 sonen Jöns, 1731 dottern Boel och 1736 en son Åke.

Under 1750-tal var Sven Bengtsson bonde i Amundtorp, med hustru Boel Gammalsdotter och de fick 1752 dottern Svenborg.

1750 fick Hans Eriksson barn kallad Hanna, modern var Lisbet Månsdotter. Hans Eriksson övertog efter fadern Erick Nilsson.

I kyrkböckerna på 1800-talet betecknas Amundtorp som Krono Skatte Hästhemman om 5/8 mantal och är 1811 två gårdar. Gårdarna friköptes tidigast på 1700-talet.

Laga skifte i Amundtorp

Laga skifte ägde rum samtidigt med Hästveda Kyrkby, som föreslogs enskifte i början av 1800-talet, då en karta gjordes år 1806. Enskifte genomfördes inte, men laga skifte blev klart år 1831.

Fastigheterna i Amundtorp år 2018

Amundtorp 1: 2

Ägare: Kristina och Jörgen Nilsson köpte 1983. Idag äger dottern Emma Nilsson Condori med make Efrain husen och en del inägomark (1:11) och Kristina Nilsson äger skogen och övrig mark.

Nutida bild

Amundtorp 1²

Postadr.: Hästveda. Tel. 54.

Areal: Total 105 har, därav 32,5 åker, 72,5 skog. Tax.-v. 27.200.

Jordart: Sandbl. mossjord samt mylla o. något moränjord. Skogsbest.: Bl. barr- o. lövskog. Man- o. ekonimbyggn. uppf. 1914. 5 hästar, 20 kor, 25—30 svin, höns till husbehov. Gården till släkten 1918.

Äg.: Albert Larsson f. 1883. Son till Lars Jönsson o. h. h. Anna f. Andersson. Gift med Alma f. Persson. Barn: Paul, Asta, Bertil.

Bild och text ur Svenska gods och gårdar 1943

År 1811 är Nils Svensson, f. 1768 i Amundtorp, åbo på den västra gården, son till Sven Bengtsson, som brukade gården i slutet av 1700-talet. Nils Svensson är gift med Else Bengtsdotter, f. 1766, som är sjuklig, "svag till hälften". De har döttrarna Pernilla, f. 1796, Bengta, f. 1799 och Sissa, f. 1807. Pigan Elna Tufvesdotter, f. 1787, gårdmansänkan Karna Bengtsdotter, f. 1770 med sin dotter Anna bodde också där 1811.

Efter Nils Svensson blir svärsonen Paul Jacobsson, f. 1787 i Vankiva, åbo på 5/16 mantal, gift med Pernilla Nilsson. De har döttrarna Elna f. 1814 och Bengta f. 1816. På gården bor även gårdman Nils Svensson med hustru Else Bengtsdotter och deras döttrar Bengta och Sissa. På gården fanns rotesoldat Peter Stark.

Paul Jacobsson blir nämndeman under slutet av 1820-talet och i familjen finns också döttrarna Johanna och Nilla. Dräng är Göran Torkelsson och inhyses är änkan Karna Bengtsdotter och Truls Svensson f. 1756 i Askustorp. Där bor också Hanna Andersdotter, f. 1808 och Sofia Nilsson, f. 1808, båda från Askustorp, vilka möjligen är där som pigor. Gårdmansänkan Else Bengtsdotter avlider 1826. Namn på ytterligare tre drängar och tre pigor finns antecknade. Nämndeman Paul Jacobsson har döttrarna Bengta, Johanna och Nilla och får söner Nils, f. 1829, Jacob, f. 1832, Ola, f. 1835 och Bengt, f. 1840. Dottern Bengta flyttar till Hörröd 1837 och Johanna till Rävninge 1844. Sonen Ola kallade sig Olof Paulsson, blev organist och kantor i Osby till sin död 1898.

Paul Jacobsson avlider 1857 och efterträds av sonen Nils Paulsson med hustru Truen Jönsson f. 1834 i Perstorp, Hästveda socken. De får söner Bengt 1861 och Axel 1870, döttrarna Johanna 1859, Manilla 1863, Emma 1866 och Anette 1868. Nils Paulssons bror, Jacob Paulsson är dräng på gården, där det finns många drängar och pigor. Gårdmansänkan Pernilla Nilsson bor där och det antecknas att det finns inlogerade som arbetar vid järnbanan, bl.a. schaktmästare Anders Olsson. Nils Paulsson var också liksom fadern nämndeman.

På gården finns ett torp, som innehas av Samuel Johnsson från Blädinge med hustru Sissa Nilsson och dotter Hanne. Som torpare kommer senare Nils Svensson från Färlöv med hustru Hanna och son Sven, död 1875. Banvakt John Svensson med familj bor också i Amundtorp, då man i och med järnvägen fått en banvaktstuga.

En son Otto föddes 1872, men dog samma år. Nils Paulssons hustru Truen Jönsson dog 1873. Tillsammans med änking Nils Paulsson bor söner Bengt och Axel där och de fyra döttrarna, av vilka dottern Johanna får sonen Albert 1876. Dräng är Jacob Paulsson och där bor även gårdmansänkan Pernilla Nilsson som avlider 1882.

Sonen Bengt och dottern Manilla utvandrar till Nordamerika 1882. Sonen Axel och döttrarna Emma och Johanna utvandrar till Nordamerika 1884. Ättlingar till dessa personer som utvandrade till Nordamerika har varit på besök i Sverige. Ägaren Nils Paulsson dog 1885 och dottern Johannas son Albert dog 1893 i Amundtorp.

År 1881 kom från Ignaberga som ny ägare Per Nilsson, f. 1825 i Träne, gift med Maria Bondesdotter, f. 1842 i Vinslöv med barnen Fredrik, f. 1864, Tilda, f. 1870, Carl, f. 1873, Albin, f. 1880, alla födda i Ignaberga, samt sonen Martin, f. 1883 i Amundtorp. 1899 avlider Per Nilssons hustru och senare samma år även Per Nilsson.

Sonen Carl Persson blir nu hemmansägare. Sonen Fredrik flyttar till Brönnestad, senare till Ottarp. Dottern Tilda flyttar till Stoby, sonen Martin blir artillerist och flyttar till Kristianstads garnisonsförsamling, blir senare e. o. landskanslist. Carl Perssons bror Albin finns kvar på gården. Carl Persson säljer gården i Amundtorp och blir också bonde i Perstorp, Hästveda socken, någon tid innan han blir ägare till Vivarp.

År 1918 kom Albert Larsson (1883- 1966) med hustru Alma, f. Persson (1888- 1974), båda från Hästveda, som nya ägare. Albert hade tidigare arrenderat prästbostället i Hästveda kyrkby. De hade två söner och en dotter, Paul (1919-2010), Asta (1921- 2001) och Bertil (1923- 2011). Syskonen Larsson övertog gårdens skötsel efter föräldrarna. De testamenterade av sin förmögenhet generöst till Hästveda Hembygdsförening.

Vi har med några bilder från denna generation i Amundtorp, som Karin Persson, Rävninge, funnit i sina fotoalbum.

Bild. Gåramålning av Amundtorp 1:2.

Bild. Albert Larsson tillsammans med Carl Frennesson, båda bönder i Amundtorp.

Bild. Alma Larsson tillsammans med Olga Frennesson, Amundtorp och Ester Persson i Rävninge.

Bild. Foto av Paul, Asta och Bertil Larsson som barn.

Gården såldes år 1983 till Kristina och Jörgen Nilsson. Marken är nu uppdelad. Dottern Emma Nilsson Condori med familj bor där och är ägare till husen och närmsta inägomark och Kristina Nilsson är ägare till skog och övrig mark. Gårdsbyggnaderna har uppförts omkring 1914. De äldre byggnaderna låg närmare landsvägen.

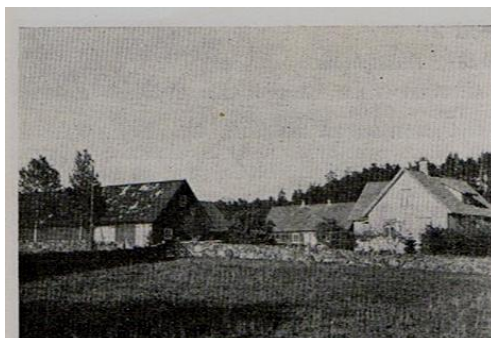
Amundtorp 1:3

Ägare Jörgen Nilsson

Nutida bild

Bild och text ur Svenska gods och gårdar 1943

Amundtorp 1³

Postadr.: Hästveda. Tel. 119.

Areal: Total 63 har, därav 14 åker, 49 skog. Tax.-v. 21.900.

Jordart: Sandmylla på sandbotten, något dyjord. Skogsbest.: Bl. skog. Manbyggn. uppf. 1925. Ekonomibyggn. uppf. 1908 o. 1911. 2—3 hästar, 12 kor, 15—20 svin, 75—100 höns. Gården till släkten 1904 genom köp. Nuv. äg. tillträdde 1912.

Äg.: Carl A. Frennesson f. 1889. Son till Niklas Frennesson o. h. h. Elisabet f. Persson. Gift 26 med Olga f. Martinsson. Barn: Arne, Bertil, Lisbeth.

Gården ägs sedan 2014 av Jörgen Nilsson. Bostaden är uthyrd och lantbruket är utarrenderat.

Enligt kyrkböckernas husförhörslängd 1811 brukades den östra gården av Lafve Åkesson, f., 1776 i Amundtorp, gift med Sissa Joensdotter, f. 1790 i Ousby. Före dem var Åke Lafvesson och Kjerstina Kjerstensdotter, Lafve Åkessons föräldrar, bönder där i slutet av 1700-talet. Lafve Åkesson och Sissa Joensdotter har dottern Kjerstina, f. 1810 och fick en son Åke 1816. De hade en dräng Bengt f. 1796 och piga Elna Joensdotter f. 1789. Hos dem bodde änkan Kjerstina Kjerstensdotter, Lafves mor, oförmögen till arbete och som inhyses Ola Bengtsson, f. 1783 med hustru Marta, f. 1784 och dotter Malena f. 1816.

Lafve Åkesson avled 1820. År 1825 kommer som åbo Nils Larsson, f. 1775 i S. Essestorp, men återflyttar till S. Essestorp 1827. Det antecknas flera drängar och pigor. Änkan Sissa Joensdotter, dottern Kjerstina och sonen Åke är kvar på gården. År 1828 kommer Nils Månsson, f. 1804 i Gryth som åbo, gift med dottern i gården, Kjerstina Lafvesdotter, men flyttar till Luhr 1828, lagligt skild, detta vid en tid då det var ovanligt med skilsmässor.

Sonen Åke Lafvesson, f. 1816 i Amundtorp blir därefter åbo. Han kom från Gerastorp 1834, gift med Karna Svensdotter, f. 1817 i Broby. Åke Lafvesson och Karna Svensdotter har barnen Lafve, f. 1841, Nils f. 1842, Nilla f. 1844. Drängar och pigor antecknas och gårdmansänkan Sissa Joensdotter bor där liksom lagligt skilda f.d. hustrun Kjerstina

Lafvesdotter. Sonen Sven föds 1858, död 1862. Dottern Nilla flyttar till Loushult 1869. I husförhörslängden 1859-1869 antecknas att nu bor inlogerade järnvägsanställda på gården; järnvägsbygget är pågående. Banvakt John Svensson kommer från Osby till Amundtorp 1875 med hustru Pernilla Trulsdotter.

Gårdmansänkan Karna Svensdotter död 1885. Sonen Nils Åkesson blir åbo och Åke Lafvesson gårdman. Nils Åkessons hustru Ingrid Carlsdotter, f. 1854 i Hallaryd kommer 1886. Gårdmannen Åke Lafvesson och hans syster Kjerstina Lafvesdotter bor där samt inhyses Sofia Johndotter f. 1845 i Verum och hennes son och dotter. Kjerstina Lafvesdotter död 1898, Nils Åkessons hustru Ingrid Carlsdotter död 1899, och även Åke Lafvesson död 1899.

År 1904 blir Niklas Frennesson (1851-1932) ny ägare. Genom vår kontakt med hans barnbarn Lisbet Thölén, f. Frennesson har vi fått veta att Niklas Frennesson och hans tvillingbror Nils växte upp i Bäckeröd. Deras föräldrar var Frenne Hansson och Nilla Nilsson. Frenne Hansson köpte 1855 gården i Bäckeröd av Nils Nilsson. Niklas Frennesson övertog gården i Bäckeröd och var gift med Elisabet Persson (1845-1915) från Maglehem.

Brodern Nils bodde i Lindhult, Osby socken, gift med Anette Nilsson, f. på den andra gården i Amundtorp och den enda av Nils Paulssons barn som inte emigrerade till USA. De hade 4 barn. Då brodern Nils dog år 1900, sålde Niklas Frennesson 1901 gården i Bäckeröd till Fredrik Holmer och han flyttade med sin familj till Lindhult, där han var förmyndare för broderns barn. Efter Nils Frennessons död gifte Anette om sig 1904 med Olof Björnsson.

Niklas Frennesson med familj flyttade i stället till Amundtorp, som han köpte av Nils Åkesson den 6/8 1904 för 8000:- med undantagskontrakt, som finns utförligt beskrivet bland de handlingar som Lisbet Thölén har om sin släkt. Även Niklas Frennessons far, Frenne Hansson, skall ha bott där till sin död 1907.

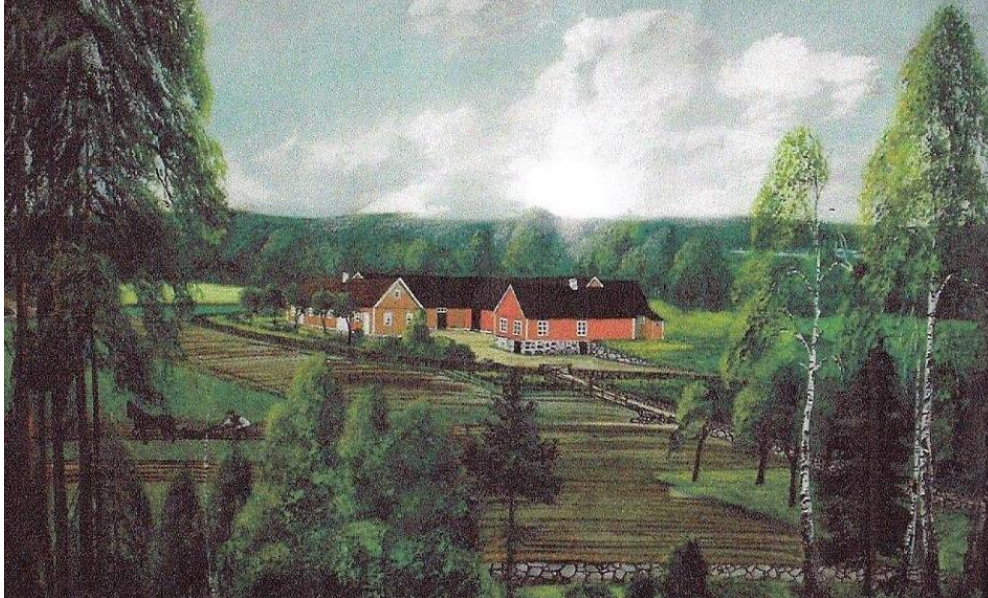

Bild. Foto av gåramålning, föreställande gården år 1916.

Det nuvarande bostadshuset byggdes 1926, då Lisbets föräldrar gifte sig. Hon har granskat köpehandlingar och andra dokument om hennes familjs historia och äldre fotografier och generöst bidragit med uppgifter om gården under hennes släkts ägotid. Ytterligare några bilder som Lisbet Thölén bidragit med har vi funnit av intresse att ta med, då de levandegör gårdens historia.

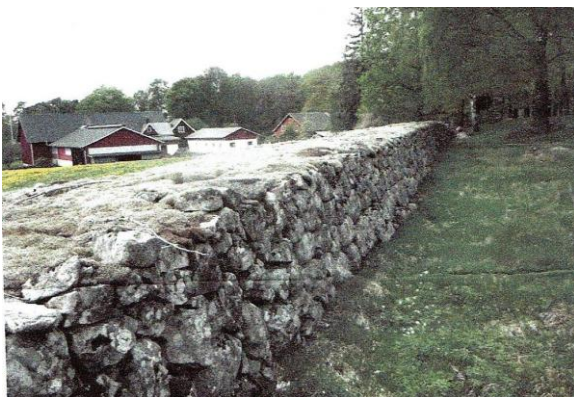
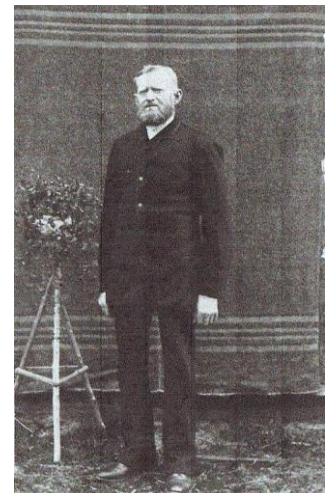

Bild. Lisbets farfar Niklas Frennesson, som tidigare ägt Holmers gård i Bäckeröd och där byggt en vacker stenvmur.

Niklas Frennesson och hustrun Elisabet Persson har sönerna Carl Alfred (1889-1969) och Per f. 1888. Arbeterskan Ida Sofie Lindahl med två söner och två döttrar bor också på gården i Amundtorp.

År 1912, blir sonen Carl Alfred Frennesson åbo, gift 1926 med hustru Olga (1900-1966) f. Martinsson från Rävninge. De får sönerna Arne 1928, Bertil 1933 och dottern Lisbet 1935.

Bild. Carl Alfred och Olga Frennessons bröllop 1926, då nuvarande bostaden var nybyggd.

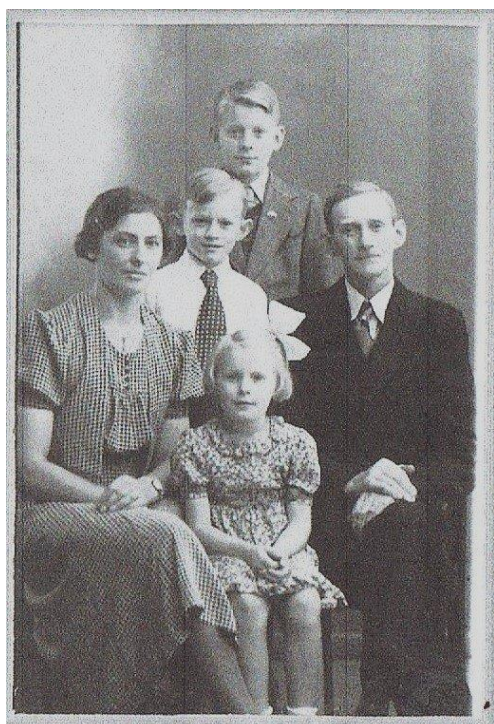

Bild. Foto av familjen Frennesson med barnen Arne, Bertil och Lisbet

Bertil Frennesson övertog gården efter sina föräldrar år 1967. Han drev gården ensam och bildade inte familj. Bertil avled 2013.

Gården ägde kvarn tillsammans med Påarp, men denna del såldes till Anton Nilsson i Påarp, se särskilt avsnitt om kvarnar i Amundtorp och Vileberga. Lisbet Thölén berättar att hon och hennes syskon brukade plocka blåsippor i närheten av kvarnen, samt att det på gårdstomten fanns en plats med växter och fruktträd, där det troligen legat ett hus, kanske en undantagsbostad.

Kvarnar i Amundtorp och Vileberga

Redan vid jordrevningen i Amundtorp 1671 nämns att bonden Ormar Trulsson har en kvarn "allena" och bonden Nils Persson delar kvarn med Påarp, medan Vileberga inte har någon kvarn. Uppgifterna som här redovisas är hämtade från *Kvarninventering i Hästveda socken 1972-73*, med tillhörande karta, samt från artikeln i Västra Göinge

Hembygdsförenings årsskrift 1974, **Gamla vattenkvarnar i Hästveda socken** av Sigurd Svensson, känd hembygdsforskare som deltagit i inventering av kvarnställen och torpställen i Hästveda. Där beskrivs vad som då återstår, samt vad som är känt om deras användning och historia. Stefan Sundgren tog i januari 2018 bilder av de gamla kvarnanläggningarna med anknötning till Amundtorp och Vileberga, med beskrivningar hämtade ur Sigurd Svenssons uppsats.

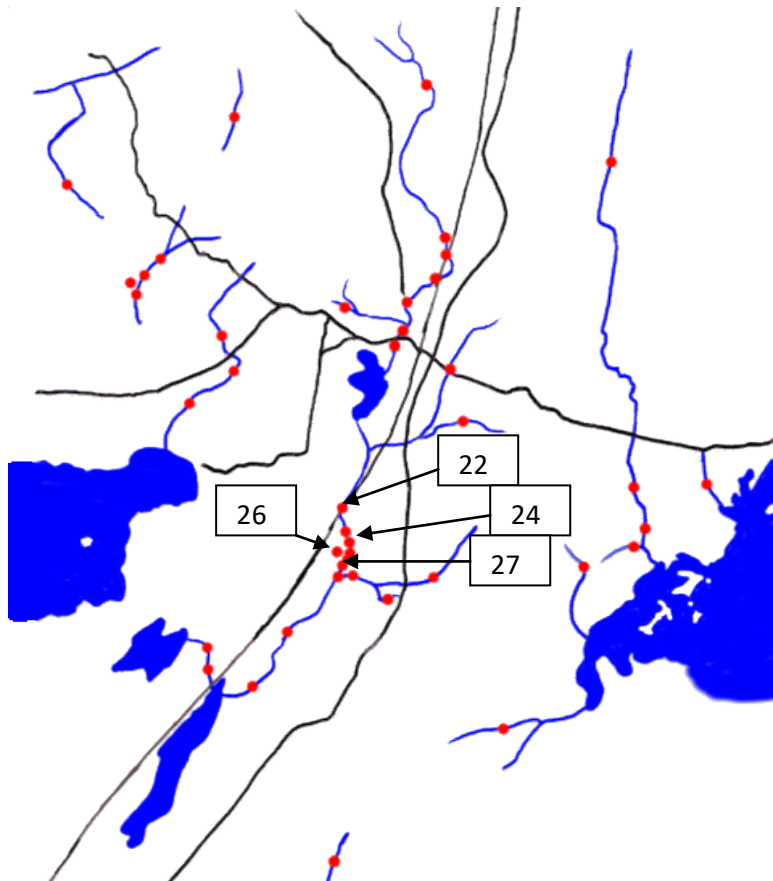

Bild. Kartan över kvarnar i Hästveda från kvarninventeringen 1972-73. Denna karta finns digitaliserad med medföljande text från den studiecirkel som leddes av Sigurd Svensson i ABF:s regi under sökordet Gamla vattenkvarnar i Hästveda Socken, www.hif.m.se/kvarnar/karta.htm. Conny Runeke har tagit fram och digitaliserat kartan och vi tackar honom för att vi får använda denna för hembygdsföreningens verksamhet.

I bäcken mellan Lillsjön och Ottarpssjön har funnits särskilt många kvarnar, tillhörande olika byar och hemman. Den översta kvarnen i bäcken, på kartan, nr 22, tillhörde den västra gården i Amundtorp som Ormar Trulsson brukade på 1600-talet. Av den anläggningen syntes 1972-73 endast en låg dammvall och en torrlagd bäckfåra i skogsmarken väster om bäcken och järnvägen. Det är den östra gården i Amundtorp som delade kvarn med Påarp. Delen i Amundtorp såldes den 1 mars 1912 till Anton Nilsson i Påarp av ägaren Niklas Frennesson i Amundtorp för 100 kr. Lisbet Thölén har gett oss en kopia av den köpehandlingen. På kartan från kvarninventeringen har den nr 24. Kvarnen revs redan på 1800-talet, men vattnet från dammen användes till den kvarn och såg som Anton Nilsson byggde upp 1917 och på kartan har nr26.

Ur
Kvarninventeringe
n 1972-73 citeras:
"På Påarps mark
ngt NV om, vid
sidan av gamla
bäcken, syns
betydande rester
av Anton Nilssons
kvarn och såg:
grävd kanal längs
backslänten och
högt uppbyggd
sten med
sidohällar, samt

djupt där nedanför välmurad hjulgropp och avloppsränna. Det berättas att anläggningen byggdes 1917 av Anton i Påarp, byggmästare var "Back-Olan". Kvarn, cirkelsåg och stickhyvel drevs av ett stort ovanfalls vattenhjul. Sågen var i bruk längst, några år in på 1930-talet. Rester av vattenhjulet ligger ännu på hjulgroppens botten, - vatten till driften togs från gamla dammen till kvarn nr 24."

Nr 27 på kartan: *"Vid stora bäcken lite längre ner finns dammvallar och grundstenar efter en kvarn, som hört till Vileberga gård och Rävninge nr 1. Ej nämnd 1670. Markerad på 1761 års karta. Nämnes år 1800 som dubbelkvarn med sidovägg: Vilebergas kvarn sägs ha kommit till på 1700-talets början. Ritad som dubbelkvarn på 1820 års karta. Båda anges 1837 som skvaltkvarnar. Vilebergas kvarn tycks ha funnits kvar längst men revs före 1900. Fem kvarnstenar ha körts bort i senare tid."*

Kvarnanläggningen är nedlagd kring eller efter 1800-talets mitt. Under byavandringen är det osäkert om kvarnanläggningarna kan besökas p.g.a. avstånden, men de är en viktig del i byarnas och gårdarnas historia.

Vileberga i Hästveda socken, Hässleholms kommun

Ensamgården Vileberga, som är belägen mellan Amundtorp och Bäckeröd, har förblivit ett s. k. enstaka hemman med en brukare genom åren. Arealen för Vileberga var vid kartläggningen 1932 c:a 72 hektar, varav drygt 15 hektar var beläget i en enklav mellan Askustorp och Rävningeskog. Denna del ägdes och brukades länge från en av gårdarna i Askustorp. Hemmansdelen är sedan ett antal år sammanslagen med tidigare Axel Svenssons gård och ingår numera i Askustorp. Laga skifte för Vileberga fastställdes så sent som 1895.

Ett c:a 7 hektar stort skogsområde mellan Amundtorp och Vileberga tillhörde länge Rävninge men ingår nu i Vileberga. Ägare är Anders Lennartsson, Farstorp.

Vileberga är ensamt om namnet i Sverige även om snarlika namn som t.ex. Vilaberg, Vilbergen, Villaberg och Villberga finns på andra ställen.

Vilebergas äldre historia

”Steenn i Huileberg” är nämnd i en skattelängd från 1584, då som gårdman. Han var inte ägare utan gården innehades troligen då av adeln eller högreståndspersoner.

Vad förleden ”Huile” i namnet syftar på är inte helt klarlagt medan slutleden berg eller berga betyder höjdsträckning. Alltsedan 1600-talet har namnet omväxlande skrivits med Hw och W som begynnelsebokstäver, men sedan början av 1900-talet är officiell stavning Vileberga.

Vileberga har varit en fräsegård. Enligt Decimantboken ägdes den 1651 av Johan Baneermand i Köpenhamn, men hade tidigare ägts av Jochum Beck. Gården brukades 1651 av Niels Pederssönn. Det är troligen samme ”Nills” som är kvar i Vileberga vid Skånes övergång till Sverige och är nämnd som brukare här in på 1660-talet.

Jordrevningen 1671 i Vileberga

Vid 1671 års jordrevning var ”Willeberg” utsockne fräsehemman och ägdes då av Herr Christopher Giedda ”till Gunnestorp” (Vrams Gunnarstorp). Brukare var Peer Nilsson.

Jordmänen till åker var stenig och sandblandad.

Ängen var backig och kärr med moss och små stagg.

”Bökeskough till 8 swijns ållon”.

”Suhrskough till nödigh Täfte och bränne”.

Mulbetet skarpt. Ingen kvarn. ”Intet fiskewatn.”

Utgifter till präst och klockare m.m.

Till gästgivarehuset i Broby år 1666 ½ lass timmer och 4 ½ öre till Långebro.

År 1667 1 lass timmer. År 1669 ½ lass timmer.

Uppgifter från kyrkböckerna i Hästveda

Av de äldsta kyrkböckerna framgår att 1716 var Torkel Bengtsson bonde i Vileberga med hustru Elna Trulsdotter och de fick 14 dec. dottern Anna, men det är få anteckningar om barndop i Vileberga i kyrkböckerna 1690-1740.

Omkring 1739 flyttade Christina Barfoth, som varit gift med kyrkoherde Lars Frost, och därefter med efterträdaren Olaus Lindevall, till Vileberga från Hästveda prästgård. Hon tycks ha varit ägare till gården. Christina ingick sitt tredje äktenskap 1744 med Kapten, Herr J. Abraham Schumacher. De lämnade Vileberga omkring 1750. Året därpå innehas Vileberga av Rådman Holger Lieffertz i Lund. Hans dotter Magdalena var gift med kyrkoherde Eilert Frost i Hästveda. Eilert var son till Christina Barfoth och Lars Frost.

År 1759 tycks högreståndsperson haft sitt boende i Vileberga, då det finns en anteckning att "den 3 juli begrofs Herr Capitän Thiles fru på Vihleberga, Catharina Elisabeth von Bornemann. Hon blev sjuk den 20 juni och dog den 25 juni, 71 år, född 1689. Sjukdomen bestod av bröstvärk."

Det är inte känt när gården blev friköpt. I kyrkböckerna fortsatte man att skriva att gården var utsocknes frälsegård. En uppgift finns, att Vileberga 1767 ägdes av Hörröds gård, men troligen blev gården friköpt i slutet på 1700-talet.

Fastigheten Vileberga år 2018

Ägare är Fredrik och Anna Bumark

Nutida bild

Hvilleberga 1², 1³ och 1⁴

Postadr.: Hästveda. Tel. 10.

Areal: Total 56,1 har, därav 12 åker, 38,5 skog, 4,6 moss- o. kärrmark, 1 betesmark. Tax.-v. 20.200.

Jordart: Moränjord. Skogsbest.: Bl. barrskog o. lövskog. Manbyggn. uppf. 1892, restaur. 1917—18. Ekonomibyggn. uppf. 1875. 2 hästar, 8 kor, 4—5 ungdjur, 10 svin, 8 får, 50 höns. Gården i släkten i 200 år. Nuv. äg:s morfar övertog den 1848 genom gifte med Kerstin. 1892 övergick den till hans stbh. Den köptes 1902 på auktion av nuv. äg:s fader. Nuv. äg. tillträdde 1933.

Äg.: Jöns Albert Larsson f. 20/5 1899. Son till Lars Larsson o. h. h. Elna f. Jönsson. Gift 33 med Inga f. Klang. Barn: Lars Inge, Ulla Brita, Kerstin.

Bild och text ur Svenska gods och gårdar 1943.

Fredrik och Anna Bumark är gårdens ägare sedan 2017 och de och deras två barn bor i Hässleholm. Fredriks föräldrar, Claes och Margareta Bumark, har bott där och ägt gården sedan 1984 och bor där än. De köpte gården av Brita och Josef Svensson. Claes Bumark har haft veterinärpraktik i den äldre byggnad, som förr hade undantagsbostad för den äldre generationen. De har haft får på gården tidigare, men har numera marken utarrenderad.

Framför och söder om den nuvarande mangårdsbyggnaden, har det funnits en ryggåsstuga, som finns avtecknad år 1877 av O. Nilsson i Bäckaröd, se bild. Brita Svensson och hennes syster Kerstin Malmqvist, som vuxit upp på gården, sedan har generöst bidragit med uppgifter och fotografier, bl.a. en kopia av teckningen av ryggåsstugan. Det är personer i deras släkt som länge innehaft gården. Enligt uppgifterna i Svenska gods och gårdar från 1943 hade gården då varit i samma släkt i 200 år. Vi kan här berätta om tiden som gården brukats av denna släkt.

År 1811 ägs och/eller brukas Vileberga av Nils Tåstensson (1769-1826) f. i Vileberga, gift med Pernilla Svendsdotter, f. 1777 i Ottarp. De hade då två söner, Tåsten, f. 1804 och Pehr, f. 1807 och fick Svän, f. 1812, tvillingarna Nils och Truls f, 1814 och dottern Kerstina f. 1818. De hade pigor och hos dem bodde också Else Svendsdotter, f. 1750, troligen hustruns mor.

Nils Torstenssons föräldrar var Torsten Frennesson (1725-1803), f. i Rävninge, gift med Tyre Nilsson (1736-1801) från Tubbarp. Då Nils döptes den 14 september 1769 bars han till dopet av Pernilla Jeppesdotter, hustru till Nils Nilsson i Tubbarp. Hon var hans mormor.

Torsten Frennesson var dräng i Ottarp då han 1749 gifte sig med änkan Kerstin Persdotter i Ottarp. De var gifta i 9 år och han var sedan gift med Tyre Nilsson i 42 år enligt kyrkbokens anteckning vid hans dödsfall 1803. Det är inte känt vilket år han kom till Vileberga, men det torde vara på 1760-talet och han tycks vara den förste av sin släkt som bodde där.

I Vileberga fanns 1811 ett torp som innehades av Kresten Torlasson f. 1754 med hustru Lusse Jacobsdotter f. 1754. I torpet bodde också Bengta Lafvesdotter, f. 1755. Under 1800-talet är det minst en torpare i Vileberga. Sven Svensson, f. 1881 i Hästveda var därefter

torpare där, även på 1820-talet, gift med Bengta Jönsdotter, f. 1787. De hade sonen Jöns, f. 1815 och fick dottern Pernilla 1819. Dräng på gården är Ola Hansson f. 1807 i Rävninge.

Nils Torstensson dog år 1826 och sonen Torsten dog år 1831. På gården bor änkan Pernilla Svensdotter, sönerna Pehr, Nils och Truls och dottern Kerstina, men samtliga söner i familjen avlider vid unga år.

Som åbo kommer Jöns Persson (1808-1892), f. i Glimåkra, som gifter sig med dottern Kerstina Nilsson (1818-1902) i Vileberga. Han kommer till Vileberga 1839 från Rävninge. I familjen föds Pehr 1841, Nilla 1847 och Elna 1860. Man har många drängar och pigor. Gårdmansänkan Pernilla Svensdotter, Kerstinas mor, bor också där.

Torpare är Sven Jönsson med hustru Karna Nilsson och flera barn. Senare kommer också torpare Isak Arfvedsson med hustru Nilla Svensdotter. Torpare Nils Svensson kom 1864. Efter hans död kommer under åren 1876-83 som torpare Pehr Isaksson med hustru Sara.

1892 avlider Jöns Persson. Inhytt på gården bor Hanna Svensdotter med fosterdotter Johanna Nilsson. 1884 kom flickan Elna Mårtensdotter, f. 1870 i Sandby och 1887 kom gossen Johan August från Norrköping.

1893 är Lars Larsson (1863-1950) f. i Träne och bonde på Rävninge n:o 1, ägare till 1/24 mantal i Vileberga och i början av 1900-talet anges han också som ägare av 5/24 mantal i Vileberga. Han gifter sig med Elna Jönsdotter (1860-1941) i Vileberga. På gården bor också gårdmansänkan Kerstina Nilsson, Per Jönsson f. 1842 i Vileberga, arbetare. Inhytt bor Hanna Svensdotter, f. 1831 i Vileberga och hennes fosterdotter Johanna Nilsson f. 1878 i Asmatorp.

Lars Larsson i Vileberga skrivs som ägare i kyrkböckerna, med hustru Elna f. Jönsdotter och de har barnen Hilma, Betty, och Albert. Från Vileberga ägs och brukas c:a 5 hektar på Rävninge nr 3.

Albert Larsson (1899-1987) blir år 1933 nästa ägare och brukare av gården, gift 1933 med Inga, f. Klang (1910-2002) från Fjelkestad. Deras barn: Lars Inge, f. 1934, Brita, f. 1937, Kerstin f. 1939 och Anders f. 1954.

Dottern Brita, f. Larsson, gift med Josef Svensson övertar gården i Vileberga 1975 och brukar den tills de 1984 säljer till Claes och Margareta Bumark.

Av Brita har vi fått äldre foto av gårdens byggnader och ett äldre familjefoto. Hon känner till att bl.a. Lars Larssons mor bott i ryggåstugan och att undantagsbostad för den äldre generationen har funnits i den byggnad, där Claes Bumark haft sin veterinärpraktik.

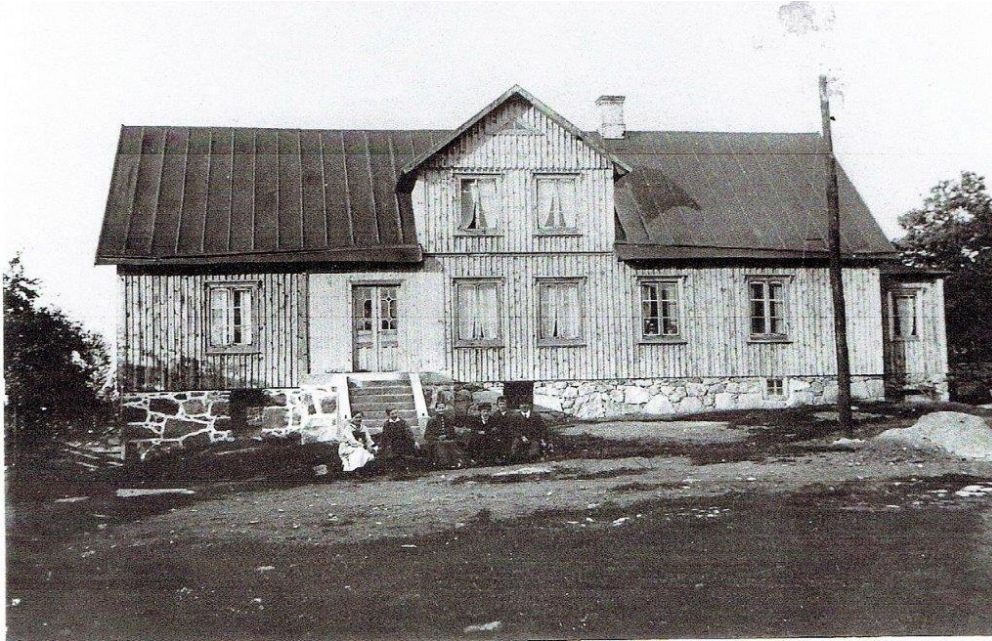

Bild. Foto av mangårdsbyggnaden i Vileberga, uppförd 1892, före renovering 1917-18.

Personerna framför är Britas fastrar Betty och Hilma, hennes farfar och farmor Lars Larsson och Elna Jönsdotter samt Nils Nilsson som vuxit upp där som fosterbarn, kallad "Tella Nissen".

Bild. Familjefotografi. Syskonen Hilma, Albert och Betty står bakom sina föräldrar Emma Jönsdotter och Lars Larsson.

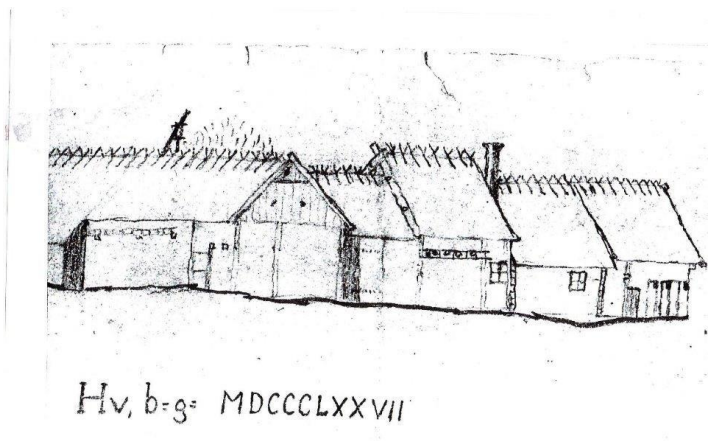

Bild. Ryggåsstugan i Vileberga, teckning gjord 1877.

Före 1892 fanns en ryggåsstuga, som låg på platsen framför, söder om nuvarande bostadshuset. En tecknad bild av denna byggnad gjordes år 1877 av O. Nilsson i Bäckeröd och Brita Svensson och hennes syster Kerstin har gett oss en kopia av denna.

Den gamla kyrkvägen från socknens södra delar gick genom Vileberga och vidare genom skogen öster om Amundtorp mot kyrkbyn i Hästveda.

Karta över Amundtorp och Vileberga

